

EXPERIMENTÁLNÍ LITERATURA (pokus o vymezení)

(Přednáška prof. PhDr. Lubomíra Machaly, CSc.)

Co je experiment?

- **Experiment** – pokus ověřující hypotézu, tedy ideu nemající reflektovanou zkušenostní oporu v soudobé (či dřívější) realitě
- Experiment bývá obvykle realizován za použití neběžných postupů a prvků, respektive s využitím jejich neobvyklé kombinace, intenzity, kvantity
- Výsledky experimentu dosahovány (zejm. v přírodních vědách) opakováním pokusné akce za stejných či modifikovaných podmínek; nejednou přitom ovlivněny chybou, nevědomým (nezáměrným) odchýlením od původního záměru, popřípadě také náhodou
- Skutečnost, že jde o experiment (respektive o hledání netradičních řešení) bývá jeho uskutečňovateli mnohdy zdůrazňována a spojena s průběžnou reflexí

Co je literární experiment?

- Moderní, revoluční avantgardní počín
- Literatura ve chtěném protikladu k tradiční, „přirozené“ literatuře (Vlašín)
- Také módní nálepka
- Hra s formou - jazyk jako materiál literárního díla (nikoli primárně jako vyjadřovací prostředek, odbourán reprezentativní charakter jazykového znaku)
- Převzetí technik a metod přírodních věd (laboratorní experiment – literatura jako laboratoř slov, představa o artistním, „dělaném“ základu literární tvorby)
- Později i metody a postupy technických, „inženýrských“ věd

Podmínky vzniku experimentální literatury

- Vědomí autonomie umění, uznání, že ne-mimeze, Kant, Schiller, Fichte, Nietzsche
- Existence dějin literatury, pocit avantgardy, zrušení regulativní funkce poetiky/poetik
- Existence samostatných přírodních věd a jejich metod, (později techniky), obdiv k jejich výsledkům
- Pocit krize společnosti, chaosu, rozpadu harmonie, ztráty koordinátů, hodnot

Druhy, typy, realizace EL

- Samočinná realizace literárního textu (kombinatorika, asociativnost, PC)
- Rozkládání na elementy, fragmentarizace
- Koláž, montáž
- Hra s vizuálními dispozicemi písma (piktogramy)
- Hra se zvukovou kvalitou, „muzikálnost“ literárního textu (i jiný význam)
- Experimentální román (Zola, materiál k experimentu ovšem psychologie, sociologie, nikoli jazyk)
- Ničení (popírání) starých forem (francouzský nový román)
- Přisvojení a přizpůsobení postupů jiných uměleckých druhů či vyjadřovacích kódů (film...)

Cíle, funkce EL

- Hledání nových fenoménů a možností jazyka
- Kritika (užívání) jazyka
- Šokování recipienta, detabuizace témat
- Snaha být moderní, in, cool
- Pochopení/uzření souvislostí dříve netušených; jazykové uchopení světa, který se dosud jazykovému popisu vzdíral

Literatura 1

- Bohemica Olomucensia 2010, č. 1 (číslo časopisu obsahuje příspěvky z mezinárodního a mezioborového sympozia Umělecký experiment)
- Česká vizuální poezie. Teoretické texty. Ed. E. Krátká. Brno 2013
- Experimentální poezie (antologie). Eds. B. Grögerová – J. Hiršal. Praha 1967
- Krátká, Eva: Vizuální poezie: Pojmy, kategorie a typologie ve světovém kontextu. Brno 2016
- Pandora č. 14, 2007 (číslo kulturně literární revue věnované současnému literárnímu experimentu)
- Nonsens. Parafráze, paběrky, parodie, padělky. Eds. B. Grögerová – J. Hiršal. Praha 1997

Literatura 2

- Slovo, písmo, akce, hlas. K estetice kultury technického věku (antologie esejí, manifestů a umělecký programů 2. pol. 20. st.). Eds. B. Grögerová – J. Hiršal. Praha 1967
- Třídít slova: Literatura a konceptuální tendence 1949–2015. Eds. O. Buddeus, M. Magidová, tranzit.cz 2016
- Vrh kostek. Česká experimentální poezie. Eds. B. Grögerová – J. Hiršal – J. Kolář. Praha 1993